

BOGDAN BORČIĆ

IZ ATELJEJA



BOGDAN BORČIĆ

IZ ATELJEJA

Galerija Božidar Jakac (cerkev), od 7. maja do 20. junija 1999



ATELJE IN CERKEV

Čeprav obiskovalec kostanjeviške cerkve ve, da vstopa v galerijski prostor, v katerem bo videl razstavo, je seveda mogočna gotška arhitektura tako prepričljiva, da bistveno vpliva na razstavljena dela. Cistercijani so se spopadali z materialnostjo lastnega, le prezira vrednega telesa in si prizadevali za duhovno svetlobo, ki je bog. Njihovi prostori so bili prežeti z izkušnjami srednjeveške religiozne simbolike, mističnih videnj, spektakla svete maše, ki je dosegel višek, ko je duhovnik dvignil hostijo, da je postala sveto telo, Kristus sam. Gotška arhitektura je bila namenjena obiskovalcem, ki so se kot telo cerkve združili med mašo v eno, vendar je poznosrednjeveški čas spodbujal tudi zasebno pobožnost. Duhovniki, menihi in laiki so v praznih cerkvah in kapelah opravljali zasebno božjo službo, častili boga in iskali pri njem tolažbo. Verniki so se želeli z molitvijo, z meditativno zatopljenostjo v svete simbole in podobe tako približati bogu, da bi postali z njim eno. Doseči boga je pomenilo spravo s svetom in s samim sabo.

Tudi umetnik išče spravo, doseči skuša nekaj, kar je enako transcendentalno kakor božje: prizadeva si prodreti in razkriti bistvo umetnosti. Vernik moli, molitev je njegova služba in poslanstvo na tem svetu, ki mu zagotavlja posmrtno rajsko življenje. Likovnik slika, riše, modelira; na svet je bil poklican zato, da ustvarja dela, kakršnih ni še nihče pred njim. Lepa, popolna, človeška, ki bodo zaživela večno življenje. Njegov poklic je torej najbližji poslanstvu najvišjega stvarnika, ki je ustvaril vse stvaritve: svet, ljudi, živali, rastline in predmete. Dal je luč in tako vdahnil življenje in mu dal dušo. Boga so v gotiki radi opisovali kot arhitekta, ki je zasnoval katedralo vesolja, kot kiparja, ki je iz zemlje in gline izoblikoval Adama, kot slikarja, ki je s čopičem z velikanske palete prenesel barve in dal svetu njegovo pisanost. Če je cerkev božje domovanje, je atelje umetnikovo domovanje. Če je cerkev sveti prostor za tistega, ki veruje v božje, je atelje sveti prostor za ustvarjalca, ki v njem dela in hkrati tudi za vsakogar, ki veruje v umetnost.

Ateljeju daje svetost osebni obred ustvarjanja umetnika, ki v njem dela. Potrebne pa tudi nepotrebne stvari v njem imajo zanj povsem enako simbolično in versko vsebino, kot jo imajo v cerkvi križi, monštrance, menza ali kelihi. Ko umetnik nekoga povabi v svoj atelje, prostor najprej preuredi, ga desakralizira, kajti njegova svetost je sveta samo v njegovi zasebni kozmogoniji in mitologiji. Zato obrne nedokončane ali neuspele slike, pokrije kipe, poskrije skice. Vendar sta pri vsakem ustvarjalcu zelo razviti dve gibalni: fetišizem in narcizem. Čeprav umetnik obiskovalcu ne odpira rad ateljejskih vrat, mu skriva intimne predmete, s katerimi se obdaja, skratka, svoj ustvarjalni prostor maskira in predružači, si hkrati želi, da bi ga pokazal prav takega, kakršen je takrat, ko ne sme nihče vanj. Zato slikarji od nekdaj slikajo svoj prvi, dani motiv, sredi katerega so, v katerem delajo, upajo, se borijo, dvomijo in veselijo. Odslikati in pokazati ga hočejo takšnega, kot je v resnici oziroma takšnega, kot ga vidijo in čutijo. To je marsikdaj zelo drugače, kot bi ga videl obiskovalec, saj slikarji znajo opazovati, vendar se lahko v njihovem pogledu stvari preobračajo v nekaj drugega, v splošne ali zasebne simbole in metafore.

V umetnosti našega stoletja so Matisse, Picasso, Stupica in drugi postavili visoke modernistične

kriterije, kako odslikati svoj delovni prostor. V zadnjih letih je izziv sprejel tudi Bogdan Borčič, kar je glede na njegovo dosedanje delo povsem samoumevno. Že v začetnih delih je bil pozoren opazovalec posameznih predmetov in znamenj, ki so imeli poleg splošnih semantičnih obeležij zanj posebne asociativne in simbolne razsežnosti. Njegove osti gotovo niso bile samo ribiško orodje, školjke ne samo vodne živali. To se je še potrdilo, kadar je motivni predmet skrčil do pomenske in celo mimetične nerelevantnosti, tako da je imel samo še vlogo vozlov v mrežnih sistemih, s katerimi je prekrival svoje grafične liste. Borčič se je v osemdesetih letih vrnil k slikarstvu s popolnoma izbrušenim občutkom za gestalt likovnega jezika. Znakovne ali celo predmetne reference so mu bile odveč, čakalo pa ga je pomembno delo: minimalistični spopad z velikimi formati, ploskvami, barvnimi soočanji in robnimi zarisi. Nekdaj zanj značilni predmet je izginil iz slike. Vendar, kot vidimo danes, le začasno.

Borčičeva najnovejša slikarska serija, ki jo predstavlja v kostanjeviški cerkvi, sintetizira življenjske izkušnje in jih sporoča skozi veliko temo o prostoru, v katerem je preživel največji del svojega življenja. Minimalistične ploskve in strukture velikih formatov razkrivajo popolno obvladanje likovne govorice, hkrati pa zaživijo v svoji asociativni in celo pomenski funkciji. Začenjajo govoriti o prostoru, ki je slikarjev atelje, o zidnih ploskvah v njem, o njihovih površinah, nagibih, vertikalah in horizontalah, pa spet o predmetih. Seveda ne realistično, ampak o njihovih možnih videnjih. Slikar v svojem delovnem prostoru meditira o vsebinah in likovnih komponentah, v katere bo prelil svoje vsebine. Sam je pred platnom, na podstavku pred njim ni živega modela, na mizi ni sadja, pipe ali cvetja, skozi okno ne gleda pokrajine. Borčič ustvarja iz svojih doživetij, vizualnih izkušenj in vseh podob, ki jih nosi v sebi. Pozna lepoto, ki jo ponuja naslikani predmet, pa tudi lepoto, ki jo doseže učinek soočenja dveh ali več povsem čistih barvnih ploskev. Vendar se njegov pogled, kadar ni osredotočen na platno, sprehaja po ateljeju. Slikar ga pozna, a ga kljub temu gleda znova in znova. Vanj je potopljen z vsemi čustvi in čuti tako intenzivno, da se mu vse okolje kaže kot videnje, privid, v katerem dobivajo vsi elementi zdaj tako, zdaj drugačno, enkrat konkretnjšo, drugič bolj abstraktno podobo. Borčičeva kontemplacija je tako močna, da lahko odslika videnje, občutenje in doživetje motiva svojega delovnega prostora. Take slike visijo zdaj v kostanjeviški cerkvi, v prostoru, ki je bil že ob nastanku namenjen tudi podobam, katerih naloga je bila v poznem srednjem veku večplastna. Poučevale so nepismene o svetopisemskih pripovedih in jim predstavljale svete dogodke in osebe. Zato so bile predmet čaščenja, krasile so sakralne prostore, vzbujale občutje svetega in učile ponižnosti pred njim, prek vidnih, čutnih danosti omogočale prehod v posebna stanja, nujna za sprejemanje višjih, nevidnih in umu nerazumljivih stvari. In trans, ki ga je mogoče doseči s kontemplacijo svetih stvari in podob, ni dosti drugačen od zatopljenosti v umetniški akt, ki jo pozna vsak ustvarjalec. Žal danes stanja zamaknjenosti, ki ga vzbuja sugestivnost podobe, gledalci ne poznajo več. A za to niso krive slike, saj so mnoge enako prepričljive, kot so bile včasih. Borčičeve pa celo vzbujajo upanje, da se bodo gledalci pred podobo morda še kdaj poglobili v sveto, ki ga imenujemo umetnost.

Jure Mikuž

Rojen je bil 26. septembra 1926 v Ljubljani. V letu 1943/44 je obiskoval slikarsko šolo Mateja Sternena na Mirju in risarsko šolo Franceta Goršeta v Kolizeju v Ljubljani. Julija 1944 je bil interniran v koncentracijsko taborišče v Dachau, od koder se je junija 1945 vrnil. Od leta 1946 do 1951 je študiral slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani pri profesorjih F.Miheliču, G.A.Kosu, B.Jakcu, R.Debenjaku, N.Pirnatu in S.Pengovu, leta 1951 je obiskoval še podiplomski študij slikarstva pri prof. G.Stupici. Med leti 1953-56 se je izpopolnjeval na študijskih potovanjih po Evropi (Paris, Amsterdam, Italija) in v letu 1958/59 s pomočjo štipendije Moše Pijade v grafičnem ateljeju J.Friedlaenderja v Parizu. Od leta 1969 do 1984 je bil profesor na slikarskem in grafičnem oddelku Akademije za likovno umetnost v Ljubljani, v letu 1979 je na povabilo likovne akademije v Monsu (Belgija) bil gostujoči profesor na tamkajšnjem grafičnem oddelku. Od leta 1980 živi in dela v Slovenj Gradcu.

Predvsem kot grafik je sodeloval na številnih skupinskih razstavah slovenske in jugoslovanske umetnosti doma in v tujini ter bil udeleženec pomembnih mednarodnih grafičnih razstav na vseh kontinentih.

Bogdan Borčič je za svoje delo na področju slikarstva in grafike prejel pomembne domače in mednarodne nagrade.

Slikarstvu se je intenzivneje posvečal v petdesetih in šestdesetih letih (to obdobje zaznamuje vrsta skupinskih razstav v slovenskem in bivšem jugoslovanskem prostoru ter samostojne predstavitve v Novem mestu, 1953; v Ljubljani, 1958; v Novem mestu in Kranju, 1959; v Ljubljani in Kostanjevici, 1962; v Piranu, Ljubljani in Mariboru, 1968). V slikarstvo je vnovič z izrazito intuitivnim vživetjem in s konkretnim izkustvom modernistične slikarske prakse vstopil sredi osemdesetih let. Prva pomembna razstava slikarskih del tega obdobja je bila leta 1986 v Moderni galeriji v Ljubljani, nato pa so ji sledile leta 1987 v Ajdovščini, v Slovenj Gradcu in Mariboru, leta 1989 v Zrenjaninu in leta 1993 v Celovcu in Mariboru.

Leta 1996 je bila predstavljena študijska razstava Bogdan Borčič in sodobno abstraktno slikarstvo v Galeriji sodobne umetnosti v Celju in v galeriji Equrna v Ljubljani. Leta 1998 je predstavil cikel črnih slik skupaj s Jožetom Tisnikarjem in Karlom Pečkom v Galeriji Murska Sobota. Po razstavi slik v galeriji Božidarja Jakca v Kostanjevici, bo pripravljena retrospektiva celotnega grafičnega opusa v Umetnostni galeriji v Slovenj Gradcu.

